

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۱/۲۴

تاریخ تصویب مقاله: ۹۶/۷/۱

نقش سبک‌های دلبستگی به والدین و همسالان در پیش‌بینی خودکارآمدی اجتماعی دانش‌آموزان

دکتر فرهاد کهرآزنی* و نرگس بامدی**

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش دلبستگی به والدین و همسالان در پیش‌بینی خودکارآمدی اجتماعی دانش‌آموزان انجام شد. این پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی است که در سال ۱۳۹۲ انجام شد. جامعه این تحقیق را همه دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی شهرستان زابل به تعداد ۲۱۲۰ نفر تشکیل می‌دهند. از این جامعه ۲۵۱ نفر از دانش‌آموزان به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شد. برای سنجش متغیرهای پژوهش از پرسش‌نامه دلبستگی به والدین و همسالان آرمسدن و گرین‌برگ (۱۹۸۷) و پرسش‌نامه خودکارآمدی اجتماعی نوجوان کنلی (۱۹۸۹) استفاده شد. داده‌ها با استفاده از ویراست ۲۱ نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد، بین اعتماد و ارتباط به همسالان با خودکارآمدی اجتماعی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام نشان داد که فقط ارتباط با همسالان، خودکارآمدی را در دانش‌آموزان پیش‌بینی می‌کند. با توجه به نتایج می‌توان

* استادیار گروه روان‌شناسی دانشگاه سیستان و بلوچستان (نویسنده مسئول) farhad_kahraz@ped.usb.ac.ir

nbamedia@yahoo.com

** دانش‌آموخته روانشناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان

استنباط کرد که اعتماد و ارتباط با همسالان، می‌تواند در افزایش خودکارآمدی اجتماعی دانش‌آموزان نقش بسزایی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: خودکارآمدی اجتماعی، دانش‌آموزان، سبک دلبستگی.

مقدمه

خودکارآمدی^۱ به‌عنوان یکی از سازه‌های مهم و کلیدی در نظریه‌های یادگیری در نظر گرفته می‌شود. از نظر تسانگ، هوی و لو^۲ (۲۰۱۲)، خودکارآمدی باور فرد درباره توانمندی‌هایش برای انجام موفقیت‌آمیز یک تکلیف است. خودکارآمدی به این معنی است که شخص تصور کند قادر است پدیده‌ها و رویدادها را به‌منظور رسیدن به وضعیت مطلوب خود، با رفتار و کردار مناسب سازمان دهد (عبدی‌زرین، ادیب‌راد، یونسی و عسگری، ۱۳۸۷). بندورا^۳ معتقد است خودکارآمدی به معنای باورهای فرد درباره توانمندی‌هایش در یادگیری و انجام رفتار در سطحی مشخص است (شانک و پاجرس^۴، ۲۰۰۹). در واقع خودکارآمدی به‌عنوان یک سازه در پیش‌بینی موفقیت شخص براساس توانمندی‌های فعلی او تأثیرگذار است (فرایدل، کورتینا، ترنر و میگلی^۵، ۲۰۰۷). نتایج مطالعه‌ای نشان داد که خودکارآمدی با عملکرد تحصیلی و رضایت از تحصیل، موفقیت و شکست تحصیلی ارتباط دارد (دیویتز و والش^۶، ۲۰۰۲). پاجرس و شانک (۲۰۰۵) معتقدند که باورهای خودکارآمدی دانش‌آموزان، نقش زیادی در انگیزش تحصیلی، یادگیری و پیشرفت آن‌ها ایفا می‌کند. همچنین نتایج فراتحلیل اردلان و حسین‌چاری (۱۳۹۰) گویای آن است که خودکارآمدی، تعیین‌کننده عملکرد و ماندگاری در تحصیل است و دانش‌آموزانی که از نظر خودکارآمدی در سطح بالاتری هستند، دارای تمایلات عالی بوده و در حل مسائل توانمندتر و دارای سازگاری اجتماعی و تحصیلی بیشتری

1. self-Efficacy

2. Tsang, Hui, & Law

3. Bandura

4. Schunk & Pajares

5. Friedel, Cortina, Turner, & Midgley

6. DeWitz & Walsh

هستند. در مطالعه برونر، اسمیت و ماک^۱ (۲۰۰۴)، نشان داده شد که با افزایش خودکارآمدی اجتماعی و تحصیلی، میزان اضطراب و افسردگی در دانش‌آموزان کاهش می‌یابد. در یک بررسی دیگر آربونا^۲ (۲۰۰۰) نشان داد دانش‌آموزانی که با اطمینان از توانایی‌هایشان در انجام مناسب تکالیف محوله وارد محیط‌های آموزشی می‌شوند، تلاش و پشتکار بیشتری از خودشان نشان می‌دهند و به‌طور مرتب میزان پیشرفت خود در ارتباط با اهداف را مورد بازبینی قرار می‌دهند و درموقع لزوم به انطباق و تغییر راهبردها اقدام می‌کنند. همچنین شکست را ناشی از کمبود تلاش می‌بینند و همین امر سبب می‌شود که از شکست ناراحت نشوند و تلاش خود را افزایش دهند (عباسیان‌فرد، بهرامی و قدسی، ۱۳۸۹).

ویلکینسون^۳ (۲۰۰۸) معتقد است که شکل‌گیری خودکارآمدی ریشه در تعاملات اولیه فرد با والدین و نوع رابطه عاطفی وی با آنها و همسالان دارد. موضوع ارتباط والدین و فرزندان، به‌عنوان یک رابطه مهم و حیاتی برای ایجاد امنیت و عشق شناخته شده است. این رابطه نخستین معرف دنیای ارتباطات برای فرزند است که از طریق آن احساس عشق، صمیمیت و امنیت در کودک ایجاد می‌شود (آن^۴، ۲۰۱۰). به‌طور کلی رشد شخصیت فرد متأثر از رفتار والدین است و فقدان والدین می‌تواند اثر مخربی بر رشد شخصیت فرد داشته باشد و زمینه بیماری‌های روانی یا مشکلات رفتاری بعدی را فراهم آورد (استوارت و ساندین^۵، ۱۹۸۷؛ به‌نقل از خجسته مهر، ممبینی و اصلانی، ۱۳۹۲). بالبی^۶ (۱۹۶۹) معتقد است اگر مراقبت والدین از کودکانشان توأم با محبت و گرمی باشد، نیاز اصلی رشد یعنی نیاز به ایمنی و اعتماد در آنها ارضا می‌شود. به‌دنبال دلبستگی ایمن با والدین، رفتارها و خودادراکی‌ها شکل می‌گیرند و به‌عنوان الگوهای درونی برای رشد روابط بعدی کودک با دیگران

¹. Breuner, Smith, & Womack,

². Arbona

³. Wilkinson

⁴. Ann

⁵. Stuart & Sandin

⁶. Bowlby

عمل می‌کند. همچنین این الگوهای درونی در موقعیت‌های تصمیم‌گیری و رفتارهای اجتماعی مثبت نیز تأثیر دارند (آلن و لند^۱، ۱۹۹۹، به نقل از حجازی، اژه‌ای و رنجبر، ۱۳۹۲).

در دوران نوجوانی رفتارهای دلبستگی اغلب به سمت چهره‌هایی غیر از والدین و به خصوص به سمت همسالان گرایش می‌یابد؛ چراکه بخش قابل توجهی از زمان نوجوانان با همسالان و در مدارس صرف می‌شود و تعاملات اجتماعی آنان به نحوی می‌تواند متأثر از روابط با همسالان نیز باشد (گلون و رایبسون^۲، ۲۰۰۵).

در دوره نوجوانی ناپایداری‌هایی در روابط دلبستگی دیده می‌شود. دلبستگی امن به پدر و مادر و همسالان در نوجوانی و بزرگسالی تأثیر مثبتی بر زندگی آینده افراد دارد؛ تا آنجا که باعث افزایش رضایت از زندگی، افزایش حمایت اجتماعی همسالان و بهبود سلامت روان می‌شود (واحدی و مرادی، ۱۳۸۸). همچنین احساس دلبستگی مطلوب نسبت به والدین، دوستان و افراد جامعه باعث می‌شود که نوجوان بتواند در مسیر تحصیلات و شغل خود از احساس خودکارآمدی بالایی برخوردار باشد (اوتاوی^۳، ۲۰۱۰). از طرف دیگر دانش‌آموزانی که مقبولیت و ارتباطات بین فردی را تجربه می‌کنند، انگیزه بیشتری در یادگیری و تعهد به مدرسه دارند (دلزن، سرتورای، چارخوابی و پاولا^۴، ۲۰۱۵).

انگلس، فینکینور، میوس و دکویچ^۵ (۲۰۰۱) بیان می‌کنند که نوجوانان از طریق تعامل با والدینشان یاد می‌گیرند چگونه روابط رضایت‌بخشی را با همسالان خود شروع کرده و تداوم دهند، خودمختار شوند و آغازگر روابط اجتماعی باشند؛ بنابراین دلبستگی به والدین از این طریق نقش مهمی در سازگاری اجتماعی و هیجانی، افزایش عزت‌نفس، حل فعالانه مسائل، سازگاری با برنامه‌های تحصیلی مدرسه نوجوان ایفا می‌کند (لایبل، کارلو و روچ، ۲۰۰۴؛ گورس و راگیبری^۶، ۲۰۱۳). لایبل، کارلو و روچ^۱ (۲۰۰۴) نیز در پژوهش خود نشان دادند که ارتباط با همسالان تأثیر مثبتی بر خودکارآمدی دارد. همچنین، طهماسیان و غلام‌رضایی (۱۳۸۸) معتقدند که

^۱. Alen & land

^۲. Gullone & Robinson

^۳. Ottaway

^۴. Dolzan, Sartori, Charkhabi, & Paola

^۵. Engles, Finkenauer, Meeus, & Dekovic

^۶. Laible, Carlo, & Roesch,

تأثیر مثبتی بر خودکارآمدی دارد. همچنین، طهماسبان و غلام‌رضایی (۱۳۸۸) معتقدند که عدم خودکارآمدی اجتماعی سبب طرد از طرف همسالان شده و احساس تنهایی را در نوجوانان بیشتر می‌کند. نتایج پژوهش مهبد و فولادچنگ (۱۳۹۱) نشان داد که از میان ابعاد دلبستگی به والدین هر دو بُعد (دلبستگی به پدر و دلبستگی به مادر) قادر به پیش‌بینی خودکارآمدی است با این تفاوت که سهم دلبستگی به مادر در پیش‌بینی خودکارآمدی بیشتر است.

وان‌ول، تربوگت و راجیماکرز^۲ (۲۰۰۲) و جرج و اوکپانگ^۳ (۲۰۱۲) معتقدند که کیفیت دلبستگی به همسالان، با شایستگی اجتماعی فرد و افزایش حرمت خود ارتباط معنادار دارد. نوجوانان به دلیل دوره رشدی خاص خود ناچارند با رویدادهای انتقالی بسیاری از نظر بیولوژیک، تحصیلی و... روبه‌رو شوند. آنان می‌بایست راه‌حلهایی برای حل مشکلات و مقابله با آن‌ها بیابند. موفقیت آنان در چالش‌های بی‌شمار این دوره رشدی به میزان خودکارآمدی آنان ارتباط دارد؛ چراکه خودکارآمدی به چگونگی فکرکردن، احساس کردن، انگیزه‌دادن و عمل کردن افراد کمک می‌کند (حجازی و همکاران، ۱۳۹۲).

همچنین، افزایش خودکارآمدی سبب افزایش حس کفایت و شایستگی در نوجوانان شده و زمینه را برای مقابله مؤثر نوجوان با مشکلات فراهم می‌سازد. در واقع، بسیاری از رفتارهای آسیب‌زا در این دوران به دلیل خودکارآمدی پایین نوجوانان است (لایم و لنگ-لو^۴، ۲۰۰۱)؛ بنابراین خودکارآمدی با افزایش عزت‌نفس در نوجوانان مانع از احساس پوچی در آنان می‌شود و این امر به پیشگیری از بسیاری از رفتارهای ناسازگارانه کمک می‌کند؛ از این رو هدف پژوهش حاضر تعیین نقش سبک‌های دلبستگی به والدین و همسالان و مقایسه سهم آنها در پیش‌بینی خودکارآمدی اجتماعی دانش‌آموزان است.

1. Laible, Carlo, & Roesch

2. Van Wel, Ter Bogt, & Raaijmakers

3. George & Ukpong

4. Lim & Leng-Loo

روش

روش پژوهش حاضر، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش را همه دانش‌آموزان دختر و پسر کلاس سوم راهنمایی شهرستان زابل به تعداد ۲۱۲۰ نفر تشکیل می‌دهند که در سال تحصیلی ۱۳۹۲ در حال تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی چندمرحله‌ای بود؛ بدین ترتیب که ابتدا با توجه به تعداد مدارس راهنمایی دخترانه و پسرانه شهرستان زابل، سه مدرسه راهنمایی دخترانه و سه مدرسه راهنمایی پسرانه به صورت تصادفی انتخاب شدند، سپس با استفاده از جدول مورگان و کرجسی، تعداد ۲۵۱ نفر از دانش‌آموزان (۱۲۶ دختر و ۱۲۵ پسر) پایه سوم راهنمایی از این مدارس به صورت تصادفی انتخاب شدند. ابزارهای این پژوهش عبارتند از:

مقیاس دلبستگی به والدین و همسالان^۱: این پرسشنامه به منظور ارزیابی ادراک نوجوانان از روابط آن‌ها با والدین، توسط آرمسدن و گرینبرگ^۲ (۱۹۸۷) تدوین شده است. هدف از تدوین یا ساخت این پرسشنامه، بررسی این موضوع است که چگونه این افراد (والدین و همسالان) می‌توانند منبع امنیت روان‌شناختی برای فرد باشند. این پرسشنامه حاوی ۷۵ سؤال است که هرچه نمره‌ها بالاتر باشد، کیفیت بالای دلبستگی را نشان می‌دهد. شرکت‌کنندگان میزان تطابق هر جمله را درباره خود بر روی یک مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت نشان می‌دهند. پرسشنامه نمراتی را برای خرده‌مقیاس‌های اعتماد (به‌عنوان مثال: همسالانم مرا درک می‌کنند)، ارتباط (به‌عنوان مثال: همسالانم ناراحتی مرا، زمانی که من درباره برخی امور غمگینم را احساس می‌کنند) و بیگانگی (به‌عنوان مثال، من احساس می‌کنم موقعی که با همسالانم هستم، تنها و جدا از آنهایم) اختصاص داده است. برخی سؤالات این پرسشنامه به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند که به‌قرار ذیل است: در بخش اول سؤالات: ۳، ۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۴، ۱۷، ۱۸ و ۲۳ و در بخش دوم سؤالات: ۴، ۵، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۸، ۲۲ و ۲۳.

آرمسدن و گرینبرگ (۱۹۸۷)، ضریب بازآزمایی را برای دلبستگی به والدین ۰/۹۳ و برای دلبستگی به همسالان ۸۶/۰ گزارش کرده‌اند. این پژوهشگران معتقدند که این ابزار از روایی سازه مطلوبی برخوردار است (نصرتی، مظاهری و حیدری، ۱۳۸۵). حجازی و نگهبان‌سلامی (۱۳۸۸)

1. Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA)

2. Armsden & Greenberg

ضریب قابلیت آزمون دلبستگی به والدین را $۷۸/۰$ و دلبستگی به همسالان را $۷۲/۰$ گزارش کردند. در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی پرسشنامه سبک دلبستگی به والدین و همسالان از آلفای کرونباخ استفاده شد که برای دلبستگی به والدین $۸۸/۰$ و برای دلبستگی به همسالان $۸۹/۰$ به دست آمد.

مقیاس خودکارآمدی اجتماعی نوجوان^۱: این مقیاس توسط کنلی^۲ (۱۹۸۹) به منظور سنجش میزان خودکارآمدی نوجوان ساخته شد. این مقیاس یک ابزار خودگزارشی است که دارای ۲۵ عبارت است. آزمودنی باید در یک طیف لیکرت ۷ درجه‌ای (از غیرممکن = ۱ تا بیش‌ازحد ساده = ۷) مشخص سازد که هر یک از عبارات آزمون تا چه حد معرف شخصیت اوست. این مقیاس دارای ۵ خرده‌مقیاس به این شرح است: قاطعیت اجتماعی (۵ گویه)، عملکرد در موقعیت اجتماعی (۵ گویه)، شرکت در گروه‌های اجتماعی، جنبه‌های دوستی و صمیمیت (۷ گویه) و کمک‌کردن و یا کمک‌گرفتن (۳ گویه). ضریب آلفای کرونباخ نمره کل این ابزار $۰/۹۲$ و ضریب پایایی حاصل از روش بازآزمایی برای پسران $۰/۸۱$ و برای دختران $۰/۸۶$ گزارش شده است. همچنین، این آزمون از روایی سازه مطلوبی برخوردار است (شکری و همکاران، ۱۳۹۰). در این پژوهش پایایی پرسشنامه خودکارآمدی نوجوانان با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که مقدار آن برابر با $۰/۸۷$ به دست آمد.

یافته‌ها

شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ و همچنین نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون در جدول ۲ گزارش شده است. نتایج به دست آمده از ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که از میان زیرمقیاس‌های سبک‌های دلبستگی به والدین و همسالان، زیرمقیاس اعتماد به همسالان ($r=۰/۱۶$ و $p=۰/۰۱۲$) و ارتباط با همسالان ($r=۰/۲۰$ و $p=۰/۰۰۲$) با خودکارآمدی اجتماعی دانش‌آموزان دارای رابطه مثبت و معنی‌داری است.

^۱. Adolescent Social Self-Efficacy Scale

^۲. Connolly

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

شاخص‌ها متغیرها	زیرمقیاس‌ها	میانگین	انحراف استاندارد
	اعتماد به والدین	۴۱/۶	۵/۹
	ارتباط با والدین	۳۴/۳	۶/۵
سبک دلبستگی به والدین و همسالان	احساس بیگانگی از خانواده	۲۲/۷۸	۴/۷
	اعتماد به همسالان	۳۹/۲	۹/۱
	ارتباط با همسالان	۲۹/۲	۷/۰۵
	احساس بیگانگی از همسالان	۲۲/۵	۴/۲۴
	خودکارآمدی اجتماعی	۹۹/۳۸	۲۰/۶۹

جدول ۲. نتایج ضریب همبستگی متغیرهای دلبستگی به والدین و همسالان با خودکارآمدی

متغیر	شاخص‌ها	زیرمقیاس‌های دلبستگی به والدین و همسالان	خودکارآمدی اجتماعی
			Sig
	اعتماد به والدین		۰/۱۲۱
	ارتباط با والدین		۰/۱۸۱
دلبستگی به والدین و همسالان	احساس بیگانگی (جدایی) با والدین		۰/۱۷۱
	اعتماد به همسالان		۰/۰۱۲
	ارتباط با همسالان		۰/۰۰۲
	احساس بیگانگی (جدایی) با والدین		۰/۱۴۷
			۰/۱۰
			۰/۰۸
			۰/۰۹
			۰/۱۶*
			۰/۲۰**
			۰/۰۹

با توجه به هدف پژوهش مبنی بر بررسی نقش سبک‌های دلبستگی به والدین و همسالان و مقایسه سهم هریک در پیش‌بینی خودکارآمدی دانش‌آموزان، از روش رگرسیون گام‌به‌گام استفاده شد. در جدول ۳، نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی خودکارآمدی دانش‌آموزان برحسب سبک‌های دلبستگی به والدین و همسالان نشان داده شده است. چنانچه در جدول ۳ مشاهده می‌شود، فقط

زیرمقیاس ارتباط با همسالان از قدرت پیش‌بینی‌کنندگی معناداری برخوردار است ($p=0/002$, $r=0/21$). در مجموع، متغیر پیش‌بین (زیرمقیاس ارتباط با همسالان) ۴/۶ درصد از واریانس خودکارآمدی در دانش‌آموزان را تبیین می‌کند.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی خودکارآمدی براساس دلبستگی

به والدین و همسالان									
الگو	B	SD	t	β	F	R	R ²	R ² Change	Sig
ارتباط با همسالان	۰/۶۰۱	۰/۱۹	۳/۱	۰/۲۱۴	۹/۵۹	۰/۲۱۴	۰/۰۴۶	۰/۰۴۶	۰/۰۰۲

بحث

هدف از انجام این پژوهش، پیش‌بینی خودکارآمدی براساس سبک دلبستگی به والدین و همسالان در دانش‌آموزان بود. نتایج نشان داد که از میان سبک‌های دلبستگی به والدین و همسالان، فقط اعتماد و ارتباط با همسالان با خودکارآمدی اجتماعی دارای ارتباط مثبت و معنی‌داری بودند. همچنین نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان داد که ارتباط با همسالان توانست ۴/۶ درصد از واریانس خودکارآمدی اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش لایبل و همکاران (۲۰۰۴) که حاکی از آن است که ارتباط با همسالان تأثیر مثبتی بر خودکارآمدی دارد، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت در دوران نوجوانی، نقش همسالان در زندگی اجتماعی فرد بیشتر شده و از دلبستگی به والدین به تدریج کاسته می‌شود و نوجوان بیشتر اوقات خود را با دوستان و همسالان خود می‌گذراند. در زمینه ارتباط با همسالان، این نوع دلبستگی به عنوان یک نزدیکی توأم با محبت و ماندگار توصیف شده است که احساس امنیت، اعتماد، ارتباط خوب و پذیرش در نوجوانان و در نتیجه افزایش خودکارآمدی را به دنبال دارد و هرچه نوجوانان از طرف همسالان خود بیشتر پذیرفته شوند، میزان خودکارآمدی اجتماعی در آنان افزایش می‌یابد (گورس و راگییری^۱، ۲۰۱۳). در واقع به نظر می‌رسد با توجه به شرایط و مشکلات و مشغله‌های کاری والدین و

^۱. Gorrese & Ruggieri

کاهش کمیّت و کیفیت ارتباط آنان با فرزندان، از نقش آنان در خودکارآمدی نوجوانان کاسته شده است.

منحصربودن نمونه به دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی از محدودیت‌های پژوهش است که از این جهت در تعمیم‌یافته‌ها به گروه‌های دیگر باید جانب احتیاط را رعایت کرد. اگرچه ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش از لحاظ شاخص‌های روان‌سنجی مورد تأیید می‌باشند؛ با این حال، استفاده از مقیاس‌هایی که مبانی فرهنگی متفاوتی دارند، تاحدی روایی درونی پژوهش را متأثر می‌سازد؛ بنابراین اجرای پژوهش‌های دیگری بر روی جمعیت‌های مختلف از لحاظ سنی و جغرافیایی، به نتایج این پژوهش جامعیت می‌بخشد.

منابع و مأخذ

۱. اردلان، الهام؛ حسین‌چاری، مسعود (۱۳۹۰). پیش‌بینی سازگاری تحصیلی براساس مهارت‌های باواسطه باورهای خودکارآمدی. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۷ (۶)، ۲۸-۱.
۲. حجازی، الهه؛ اژه‌ای، جواد؛ رنجبر، غفار (۱۳۹۲). پیش‌بینی ارتباط با مدرسه براساس دلبستگی به والدین و همسالان. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۹ (۳۳)، ۹۷-۸۳.
۳. حجازی، الهه؛ نگهبان‌سلامی، محمود (۱۳۸۸). رابطه سبک‌های دلبستگی به والدین و همسالان با سبک‌های هویت در نوجوانان. مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی، ۲۹ (۱)، ۱۳۱-۱۰۷.
۴. طهماسبان، کارینه؛ غلام‌رضایی، مریم (۱۳۸۸). بررسی رابطه خودآزمندی و طرد همسالان در نوجوانان. پژوهش‌های نوین روان‌شناختی، ۴ (۱۴)، ۱۲۲-۱۰۷.
۵. خجسته‌مهر، رضا؛ ممبینی، جعفر؛ اصلانی، خالد (۱۳۹۲). مقایسه نگرش به ازدواج و طلاق و همبستگی به همسالان در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی خانواده‌های عادی و طلاق. مجله روان‌شناسی مدرسه، ۲ (۳)، ۷۵-۵۷.
۶. شکرری، امید؛ طولابی، سعید؛ غنایی، زیبا؛ تقوایی‌نیا، علی؛ کاکابرابی و همکاران (۱۳۹۰). مطالعه روان‌سنجی پرسشنامه باورهای خودکارآمدی. مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۳ (۲)، ۴۵-۶۱.
۷. عباسیان‌فرد، مهرنوش؛ بهرامی، هادی؛ قدسی، احقر (۱۳۸۹). رابطه خودکارآمدی با انگیزه پیشرفت در دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی. روان‌شناسی کاربردی، ۴ (۱)، ۹۵-۱۰۹.
۸. عبدی‌زرین، سهراب؛ ادیب‌راد، نسترن؛ یونسی، سید جلال؛ عسگری، علی (۱۳۸۷). رابطه سبک‌های هویت و خودکارآمدی‌پنداری فردی و جمعی: مقایسه دانش‌آموزان پسر دبیرستانی ایرانی و افغانی ساکن قم. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، ۲ (۴)، ۷۰۰-۶۸۶.
۹. مهبد، مینا؛ فولادچنگ، محبوبه (۱۳۹۱). نقش دلبستگی به والدین در پیشرفت تحصیلی باواسطه‌گری خودکارآمدی. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، ۶ (۱)، ۸۱-۱۰۲.

۱۰. نصرتی، محمد صالح؛ مظاهری، محمدعلی؛ حیدری، محمود (۱۳۸۵). بررسی تحولی رابطه پایگاه‌های هویت با میزان دلبستگی ایمن پسران نوجوان به والدین و همسالان. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۲ (۵)، ۳۶-۵۳.

۱۱. واحدی، شهرام و مرادی، شهرام (۱۳۸۸). رابطه سبک‌های دلبستگی پدر و مادر با سازگاری هیجانی، رفتاری و اجتماعی در دانشجویان غیربومی سال اول. اصول بهداشت روانی، ۳ (۴۳)، ۲۳۳-۲۳۲.

12. Ann, H. (2010). *Effects of Parental Divorce on Uncertainty Following Initial Communication with a Potential Romantic Partner. Journal of Divorce & Remarriage, 5232-5253.*

13. Arbona, C. (2000). *The development of academic achievement in school aged children: Precursors to career development.*

14. Armsden, G. C; Greenberg, M. T. (1987). *The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. Journal of youth and adolescence, 16(5), 427-454.*

15. Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and loss, Vol. 1: Attachment. New York: Basic Books. (Original work published 1969).*

16. Breuner, C. C; Smith, M. S; Womack, W. M. (2004). *Factors related to school absenteeism in adolescents with recurrent headache. Headache: The Journal of Head and Face Pain, 44(3), 217-222.*

17. DeWitz, S. J; Walsh, W. B. (2002). *Self-efficacy and college student satisfaction. Journal of career Assessment, 10(3), 315-326.*

18. Dolzan, M; Sartori, R; Charkhabi, M; Paola. R.D. (2015). *The effect of School Engagement on Health Risk Behavior's among High School Students: Testing the Mediating Role of Self-Efficacy. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 608 – 613*

19. Engles, R. C. M. E; Finkenauer, C; Meeus, W; Dekovic, M. (2001). *Parental attachment and adolescents' emotional*

- adjustment: The associations with social skills and relational competence. Journal of Counseling Psychology, 48, 428-439.*
20. George, I. N; Ukpong, D. E. (2012). *Adolescents' Sex Differential Social Adjustment Problems and Academic Performance of Junior Secondary School Students in Uyo Metropolitan City. International Journal of Business and Social Science, 3(19)*
21. Gorrese, A; Ruggieri, R. (2013). *Peer attachment and self-esteem: A meta-analytic review. Personality and Individual Differences, 55(5), 559-568*
22. Gullone E, Robinson K. (2005). *The inventory of parent and peer attachment revised (IPPA-R) for children: A psychometric investigation. Clin Psychol Psychother. 12: 67-79.*
23. Friedel, J. M; Cortina, K. S; Turner, J. C; Midgley, C. (2007). *Achievement goals, efficacy beliefs and coping strategies in mathematics: The roles of perceived parent and teacher goal emphases. Contemporary Educational Psychology, 32(3), 434-458.*
24. Laible, D.J; Carlo. G; Roesch, S.C. (2004). *Pathways to self-esteem in late adolescence: the role of parent and peer attachment, empathy, and social behavior's. Journal of Adolescence 27, 703-716*
25. Lim, V.K.G; Leng-Loo, G. (2001). *Effects of paternal job insecurity and parenting behaviors on youth's self-efficacy and work attitudes. Journal of Vocational Behavior, 63(2):86-98.*
26. Pajares, F; Schunk, D. H. (2005). *Self-efficacy and self-concept beliefs. International advances in self-research, 2, 95-121.*
27. Schunk, D. H; Pajares, F. (2009). *Self-efficacy theory. Handbook of motivation at school, 35-53.*
28. Tsang, S. K; Hui, E. K; Law, B. (2012). *Self-efficacy as a positive youth development construct: a conceptual review. The Scientific World Journal.*
29. Ottaway. A. J. (2010). *The Impact of Parental Divorce on the Intimate Relationships of Adult Offspring. Graduate Journal of Counseling Psychology, 2(1).*

30. *Wilkinson, R. B. (2008). Development and properties of the adolescent friendship attachment scale. Journal of Youth and Adolescence, 37, 1270–1279.*
31. *Van Wel, F; ter Bogt, T; Raaijmakers, Q. (2002). Changes in the parental bond and the well-being of adolescents and young adults. Adolescence, 37 (146), 317.*